

Блащук Т.В. Співвідношення понять “якість” та “право на якість” продукції. // Формування правової держави в Україні: проблеми та перспективи. Збірник тез доповідей на науковій конференції. – Тернопіль, 9 квітня 2010 р. – с. 176-178.

Співвідношення понять «якість» та «право на якість» продукції

Якість - одна з найскладніших категорій, з якою доводиться зустрічатися людині протягом усього життя. В останні десятиліття у більшості країн існує думка, що висока якість продукції та її безпека є реальною матеріальною основою суспільства, засобом для вирішення різних завдань розвитку суспільства та гарантією створення для людей безпечних умов життєдіяльності. В свою чергу більшість держав серед невід’ємних природних прав людини визначили право на якість та безпеку продукції. Відтак, необхідно проаналізувати вказані поняття та з’ясувати співвідношення понять «якість» та «право на якість» продукції. Приватноправові питання регулювання якості розглядалися такими вітчизняними та російськими вченими як В.С. Білих, Л.М. Іваненко, О.В.Зверєва, В.М. Огризкова, В.Ф. Опришко та інші.

Метою цієї доповіді є з’ясування понять якість та право на якість продукції, а також їх співвідношення.

Поняття якості в науці розглядається з економічної, філософської, соціальної точок зору. З правової точки зору поняття якості розглядається науковцями здебільшого як відповідність продукції вимогам до якості що містяться у законодавстві та договорі.

Наукові погляди щодо визначення поняття якість продукції певною мірою знайшли своє втілення в Декреті Кабінету Міністрів України від 8 квітня 1993 р. № 30-93 “Про державний нагляд за додержанням стандартів, норм і правил та відповідальність за їх порушення”, відповідно до якого якість продукції - це сукупність властивостей, які відображають безпеку, новизну, довговічність, надійність, економічність, естетичність, екологічність продукції тощо, надають їй здатність задовольняти споживача відповідно до

її призначення.

Таким чином, поняття якості в правовому розумінні засвідчує відповідність власних характеристик продукції вимогам, що встановлюються покупцем чи замовником у договорі та (або) нормативним актом.

В свою чергу, відповідність або невідповідність передбаченим вимогам є ознакою високої чи низької якості, або доброякісності чи недоброякісності продукції. У ст. 6 Директиви Ради 85/374/ЄЕС "Про наближення законів, постанов та адміністративних положень держав-членів щодо відповідальності за неякісну продукцію" від 25 липня 1985 року розглядається поняття неякісної продукції. Продукція є неякісною, коли вона не надає справедливо очікуваного рівня безпеки, враховуючи всі обставини, включаючи:

- (a) представлення продукції;
- (b) можливе використання продукції;
- (c) час, коли продукція надійшла в обіг.

І хоча поняття неякісної продукції та рівня безпеки є предметом окремого дослідження, все ж при визначення поняття якості слід враховувати ті обставини, які призводять до того, що продукція буде вважатись неякісною.

Дієвим інструментом розв'язання проблем поліпшення якості та забезпечення конкурентоспроможності продукції є впровадження систем управління якістю та довіллям відповідно до стандартів серій ISO 9000 та ISO 14000, інших систем управління та забезпечення якості, що довели свою ефективність. В Україні та в інших державах СНД також діють добровільні державні стандарти, розроблені на основі міжнародних стандартів ISO серії 9000. Саме з метою зближення системи національного технічного регулювання з європейською Держстандарт України ініціював прийняття Постанови Кабінету Міністрів України від 19.03.97 р. № 244 Про заходи щодо поетапного впровадження в Україні вимог директив Європейського Союзу, санітарних, екологічних, ветеринарних, фітосанітарних норм та

міжнародних і європейських стандартів. Постанова являє собою розгорнений план зближення українського законодавства, норм і правил, що визначають вимоги до продукції, з міжнародними і європейськими та передбачає розробку 25 Законів України, а також підготовку 14 галузевих програм оновлення нормативної бази з урахуванням міжнародних та європейських стандартів.

Цілком зрозуміло, що постає питання про співвідношення між поняттями якість та право на якість.

Стаття 50 Конституції України проголошує, що споживачі мають право на придбання товарів належної якості. Кожен має право на безпечне для життя і здоров'я, довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення; така інформація ніким не може бути засекречена.

Дана норма закріплює правомочність особи на власні позитивні дії – право набувати товари, результати робіт чи послуг, які є безпечними для життя і довкілля; правомочність на чужі дії, тобто право вимагання відповідної поведінки від правозобов'язаної особи, можливість зацікавленої особи жадати від зобов'язаного суб'єкта виконання покладених на нього обов'язків право особи (передачу тільки безпечної та якісної продукції та інформацію про неї), а також правомочність захисту, інакше: право на захист, тобто можливість звертатися за підтримкою і захистом держави у разі порушення суб'єктивного права з боку правозобов'язаної особи. Останнє приводить у дію апарат держави — примус, якщо інша сторона не виконує свої обов'язки (стягувати в примусовому порядку борг, замінити товар неналежної якості).

Відповідно до ст. 4 Закону України від 12 травня 1991 р. № 1023-ХІІ Про захист прав споживачів споживачі мають право на належну якість продукції та обслуговування, безпеку товарів та на необхідну, доступну, достовірну та своєчасну інформацію про кількість, якість і асортимент

товарів, робіт, послуг, а також про їх виробника (виконавця). Ця стаття доповнює і конкретизує положення Конституції України, а також формулює це право, адже за Законом споживач (покупець) має не лише право на інформацію про якість товарів, а й безпосереднє право на належну якість продукції та їх безпеку.

Отже, поняття якості слід розглядати як міру відповідності власних характеристик (властивостей) продукції вимогам, що ставляться до них. Якщо характеристики товару роботи чи послуги відповідають усьому переліку поставлених до них вимог, лише у цьому випадку ми можемо говорити про належну якість даного виду продукції.

Поняття право на якість постає перед нами як суб'єктивне право особи і включає право особи на власні дії – право набувати якісну продукцію; право особи на чужі дії, тобто передачу тільки безпечної та якісної продукції та інформацію про неї, а також право на захист у вигляді відшкодування шкоди завданої порушенням цього права.

Відтак, поняття якість та право на якості співвідносяться як правове явище (право на якість) та його об'єкт (якість).